նութիւն։ Ամիս 8-ին սպանվեցաւ մի դաշոյնի հարուածով պ. Կ. Մղեբրեանց, քաղաքից 8 վերստ հեռաւորութեամբ. չանցած գեռ ևս մի շաբաթ նոյն վիճակին ենթարկվեցաւ մի կառապան խմբել քաղաքիս կենտրոնում գիշերվայ ժամի 10-ն։ Երկու մարդասպաններն էլ խմբեցեր են, գործը յանձնված է քննչին։ Ցանկալի կը լինէր որ տեղական ոստիկանութիւնը ազատէ մեզ այսպիսի զզուելի դէպքերից և իր հսկողութիւնը եռապատկէ։

Մի զարմանալի և ամօթալի դիպուած կը պատմեմ որպէս զի ընթերցողը աւելի լաւ գաղափար կազմէ տեղացոց կոպիտ և գազանական բնաւորութեան վրա։ Նորերումս քաղաքում պատահում է հետեւեալ բան. մի գիւղացի սայլով բերում է փայտ և կանգնում է սովորական տեղը, փողոցի վրա։ Ցան տէրը հրամայում է հեռացնել սայլը իր տան առջևից, խեղճ գիւղացին ուշացնում է այդ բանը, այն ժամանակ համարձակ տանտէրը դուրս է բերում ատրճանակ և արձակում է եզի վրա. կենդանին իսկոյն արիւնի մէջ շաղախված գետնի վրա է ընկնում, իսկ ողորմելի գիւղացին սկսում է լալ։ Սառնած եզը տանում են ոստիկանատուն։ Ցեսարանը կատարվեցաւ ոստիկանատան դիմաց։

Շտապում եմ յայտնել ի գիտութիւն հայ ընթերցողաց, որ Քութայիսում չնորհիւ հայր Եարալեանցի արդէն վերացվեցաւ այն վնասակար և խեղճ ժողովրդի տուչը քանդող սովորութիւնը, որ անուանվում է ՔԼԷԼԽԷ։ Ինչպէս պատմում են բաւական յաջողութիւն է ունեցել այդ նորութիւնը, ցանկալի է որ միւս հայաբնակ քաղաքներ էլ օրինակ առնեն մեզանից։ Եթէ որ ննջեցեալի տէրը կարողութիւն ունի, քիչերի մէջ գործ դնվելի որ և է մասը նուիրում է աւելի սուրբ բանի, այն է ուսումնարանին։

Յ. Ամիրաղեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

12-ին օգոստոսի

Օրերումս ձայն էր տարածվել մեր քաղաքում թէ տեսուչ Ս. Մանդինեանի տեղ նշանակվում է պ. Վ. Ադայեանց։ Կարապետ վարդապետը առանց հոգաբարձութեան իմանալու հեռագրում է Էջմիածին Անդրէաս եպիսկոպոսին թէ մեր հոգաբարձուները համաձայն չեն Ադայեանցի տեսչութեան, իսկ երբ տեսնում է որ այդ լուրը համարելի եղաւ հոգաբարձութեան կողմից կամ գուցէ շուտով էլ իրագործվի, նաև որ այս բանի մէջ իր նախանձութիւնը յայտնի է դարձել ամենքին, կրկին հեռագրում է Էջմիածին թէ այն լուրը բոլորովին ինքը չէ հաղորդել, ընդհակառակ ինքը շատ ուրախ կը լինի Ադայեանցի ընտրվելով։

Զենք բնականում կարապետ վարդապետի այս նախանձութիւնը իսկ Ադայեանցի պէս մի փորձառու մարդու համար է, թէ գպրոցների վերահսկողներն համար։

Կարմրուկ և սկարլատինա հիւանդութիւնները գեռ չարունակվում են մեր քաղաքում, մանաւանդ Թուրքաց բաժնում. չը կայ օր, որ երկու կամ երեք երեխայ գոհ չը գնան այդ համաճարակ հիւանդութիւններին։

Անցեալ երկուշաբթի գիշերը ժամը մէկին այստեղ պատահում է երկրաշարժ. քաղաքիս թուրքերը դուրս են փախչում տներից սաստիկ աղաղակ բարձրացնելով, թէ այն գուշակողը սխալվել է այս գիշերը պիտի վերջանայ աշխարհս, բարեբաղդաբար չուտով երկրաշարժը վերջանում է, իսկ խեղճ թուրքերից շատերը ամբողջ գիշերը անց են կացնում դրսում, սպասելով աստղերի թափվելուն և միւս գուշական նշաններուն, բայց ի զուր է անցնում այդ ամենը, ոչինչ չէ պատահում։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Պիատիգօրսկ, 17-ին օգոստոսի

Վեց տարի է, որ ես սիֆիլիտական ցաւով նեղվում էի. բժշկներին շատ փող էի տուել, և հնար չէր լինում ինձ, այդ ցաւից ազատվելու։ Վերջապէս, պատահեցաւ Պիատիգորսկում մի հայ երիտասարդ, Վերին-Ագուլիից եկած, որը այստեղ, ժամանակաւորապէս, վաճառականութեամբ էր պարապում։ Այս երիտասարդի հետ ծանօթանալով այս ամառը, իմացայ, որ իմ ունեցած ցաւի բժշկելը գիտէ։ Վանորայ առաջնորդեցի ինձ էլ բժշկելու։ Ամենահեշտ կերպով, ընտանեկան միջոցներով բժշկեց ինձ և ստացաւ ինձանից որպէս վարձատրութիւն 25 ռուբլ։ Ինձ բժշկող երիտասարդի անունն է՝ Յակոբ Գասպարեան Բալեանց։

Սահակ Կոկճանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս 20 օգոստոսի

Յարգոյ խմբագիր. Կարդալով ձեր պատուելի լրագրի 153 համարի մէջ թղթակցութիւն Կիւլլովոյկից, որտեղից ուղարկված էր ձեզ 1 ռուբ. ստանալ։ Ցեսնելով հիմայ թէ իր երեք տները չատ են աչքի ընկնում, նա ամեն տեղ ասում է հիմայ թէ այդ տները իր կնկայ վրա ստացած «օժիտ», բայց զարմանալի է, որ ապչաս օժիտներ երեսփոխաններից չատերը ստանում են ոչ այն ժամանակ, որ ամուսնանում են, այլ այն ժամանակ, երբ մի կամ երկու տարի երեսփոխանի պաշտօն են կատարում ազգային ժողովի մէջ...

Կ. Պոլսի մէջ չատ տարիներ է, որ զանազան ընկերութիւններ են հաստատվել Կ. պոլսեցի երիտասարդներից, բայց ոչ մինը այդ ընկերութիւններից չէ կարողացել գոյութիւն ունենալ առանց գաւառացի երիտասարդների, որոնք երբ հեռացել են գործից, զզվելով իրանց ճառախօս դարգևարաբ ընկերներից, իսկոյն այդ ընկերութիւնները քանդվել են։ Նոյնը չէ գուշակել տալի արդեօք Միացեալ ընկերութեան տեղէն ժողովից երեք ամենագործ անդամների այս օրերս հրաժարվելը՝ պ. պ. Կիւլլեկեկեանի և Մանուկեանի, որոնք կեսարացիք են և պ. Թօփալեանի, որը գիւրիւնցի մի գործնական մարդ է։ Ինչ է պատճառը այս հրաժարման եթէ ոչ այն, որ այդ ողջամիտ և իրական արդիւնք փնտրող մարդիկը զզուել են իրանց պաշտօնակից ճառախօս Բերբերեան և ընկերութիւնից, որոնք երկար տարիներ միջնադարեան սիսլաստիկ վարժապետի դերը կատարելով Կ. Պոլսի մէջ, միայն շրջել են վերացական աշխարհում, ոտանաւորներ գրել. Վիրգիլի և Գանտէ Թարգմանութիւնները կարդացել և Հայաստանի համար «լոյս» ասել «լոյս» աղաղակել...

Թէ ինչ ընթացք բռնեց Կ. Պոլսի մամուլը Ազարեանի ընտրութեան վերաբերութեամբ, այդ մասին արդէն մեզ յայտնի է, իսկ թէ մինչև որ աստիճան սոլոր է Կ. Պոլսի հայ մամուլը աւելի ազգօգուտ նպատակաւ, այն է ի նպաստ Վասրամ եպիսկոպոս Մանկունու հօր արձան կանգնեցնելու, ես ևս սաստիկ համակրելով այդպիսի մի ազգօգուտ ձեռնարկութեան, չտապում եմ ուղարկել ձեզ ներփակեալ նամակաւ 1 ռուբլ ի նպաստ այդ գործի։

Իմ կողմից ես կառաջարկէի այդ ձեռնարկութեան գլխաւորներին որ արձանը կանգնեցնել աւելի յարմար կը լինէր մեր բաղմամարդ հայաբնակ քաղաքներից մէկի մէջ, օրինակ Թիֆլիսում։

Իսկ եթէ գործը որ և իցէ կերպով չիրագործվի, որ բոլորովին անհաւատալի է, այն ժամանակ խնդրում այդ 1 ռուբլ հասցնէք «Միացեալ Ընկերութեան»։

Յակոբ Փիրալեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Петербургская Газета» լսել է որ բժշկների չրջանում խօսակցութիւն կայ որ չուտով կառավարութիւնը թոյլ կը տայ արտասահմանում ուսում աւարտած ռուսահպատակ բժշկներին պրակտիկայով պարապել Ռուսաստանում, առանց նորից հարցաքննութիւն տալու Ռուսաստանում։ Այդ լուրը մեծ ազմուկ է գցել բժշկների չրջանում։

Լրագիրները լսել են որ եկող տարի պէտք է լինի Ռուսաստանում եկեղեցական ընդհանուր ժողով, որտեղ պէտք է վճռվեն ուղղափառ եկեղեցուն վերաբերեալ մի քանի կարևոր հարցեր։

Շնորհակալութեամբ ստացանք Թիֆլիսի բէալական ուսումնարանի աշակերտներից հրատարակած լ.օսոս, որի գինն է 50 կոպէկ և տպագրված է Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, ներկայ 1881 թիւն։ Այդ լ.օսոսի վրա սովորական թուանշանների տեղ գործ են ածված հայոց այբբենարանի տառերը։ Այդ լ.օսոն հրատարակված է մանուկների համար և նպատակ ունի վարժեցնել հայ մանուկներին հայոց այբբենարանի մէջ։ Վատ չէր լինի եթէ մեր լսոսոս-խաղացող, հայերէն լեզուս ատող հայ տիկիններն ու օրիորդներն էլ այդ լսոսոս գործածէին։ Գոնէ այսպիսով կը սովորէին հայերէն կարդալ։ Լսոսոն ծախվում է յօգուտ բէալական դպրոցի հայ աշակերտների ապագայ գրադարանի։

Շնորհակալութեամբ ստացանք «Փոքր լեզուական մի գեղեցիկ գրքոյկ, հեղինակութիւն Ս. Թագաւորեանի։ Տպված է Թիֆլիսում Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, ներկայ 1881 թիւն և հրատարակված է Ա. Գրիգորեանից։ Գրքոյկի գինը 50 կոպէկ է։

—

Новости» լրագիրը հաղորդում է որ զանազան արտօնութիւններ, որոնք տրված են Ռուսաստանում բնակվող օտարազգի կօլոնիստներին, չուտով վերցրած կը լինեն օրէնսդրական ճանապարհով։

—

Լրագիրները լսել են որ գրքի հեղինակը, որ նորերումս հրատարակել է Լայպցիգում ռուսերէն լեզուով և որի վերնագիրն է «Նամակներ Ռուսաստանի ներկայ դրութեան մասին» գեներալ Ֆադէեվն է, որ առաջ ծառայում էր ռուսաց զինուորական ծառայութեան մէջ, յետոյ Եգիպտոսի խեդիվի մօտ փաշա էր դարձել, յետոյ ծառայում էր Սերբիայում և Զերնոգորիայում։ Նա պատկանում է սլավեանոֆիլների կուսակցութեանը։

—

Այս տերս հրատարակվել է Բերլինում ռուսերէն լեզուով մի գիրք «Что нужно» (Ինչ է հարկաւոր) վերնագրով։ Գրքի հեղինակը, Գրիգորի դը-Վոլլան, խօսում է իր գրքի մէջ Ռուսաստանի ներկայ դրութեան մասին։

—

Ստացանք յօգուտ «Journal d'Orient» լրագրի հետեւեալ փոդերը. Դեմիրեանցից 4 ռուբլ, գնդապետ Իւզբաշեանցից 4 ռ., Ց. և Ն. Լալայեան եղբայրներից 8 ռուբլ, «Մշակի» խմբագրութենից 8 ռուբլ, Զաքարիա Գրիգորեանցից և Յարութիւն Շահազիզեանցից 8 ռուբլ։ Ընդամենը 32 ռուբլ։ Վերջին երկու պարտները մեզ գրում են որ պատրաստ են նպաստել հայոց օրգանին, եթէ մինչև անգամ նրա համարները նրանց ձեռքը չը հասնին, այլ նրանք միայն այն համոզմունք կունենան որ լրագիրը հրատարակվում է և իբրև այդպիսի կարդում է հայերի վրա յօգուտ։ Մենք մեր կողմից, ամեն մէջից գործ կը դնենք ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողներին «Journal d'Orient» յօգուտ ծնողների հետ և խնդրում ենք հայերին իրանց առատ նուէրներով նպաստել այդ լրագրի գոյութեանը։ Վերջապէս պէտք ունեն իրանց օրդան Եվրոպայում։ Պահպանենք նրան։

—

Մեզ հաստատապէս տեղեկացնում են որ սեպտեմբերին մեր քաղաքում լինելու հնագիտական ժողովին մասնակցելու է Բերլինի նշանաւոր

ինչ արեցին կ. պոլսեցիք, ինչ տուան նոքա սովելոց իրանց «վսեմաշուքների» ձեռքով, որոնց մէջ այնպիսիներ կան, որոնք մի չչնչին կապրիզի համար մինչև հիմայ ես թիակներով ոսկի են չպրատում. այդ «վսեմաշուքները» հազիւ թէ մի քանի հարիւր ոսկի տուան, այլ սովելոց յանձնաժողովը կազմվեց միայն գաւառացի հայերից, որոնց միայն այդ ժամանակ արհամարելով կ. պոլսեցիք միայն խմբուլ էին անուանում։ Երբ բանը նեղ տեղ հասաւ, երբ հարկաւոր եկաւ հայրենիքին մի իրական օգնա հասցնել, յայտնվեց որ բոլոր գործ տեսնող մարդիկ լոկ խմբուլներից են բաղկացած, ինչպէս սովելոց մանաժողովը այնպէս և բոլոր նուիրաբեր մարդիկ։ Իսկ իրանք Սօսէնի քաղաքակիցները չարունակում էին հողմաբանութիւններ անել Վիկտոր Հիւգոյի և Լիտրէի վրա։ Եւ զարմանալին այն է, որ հարիւր անգամ համոզվելով, որ գործնական և արդիւնաբեր մարդ եթէ կան կ. Պոլսի մէջ, բոլորն էլ գաւառներից նոր եկած մարդիկ են, կ. Պոլսի ազգային ժողովը մինչև հիմայ ես այդ մարդիկներին չէ ընդունում իր մէջ, վասնզոյ գործը այնտեղ է հանում, որ Մուշի երեսփոխանը արդէն մի քանի տարի չարունակ Ստեփան փափագեան ասված արարածն է, որը այս առաջնորդի, այն վարդապետի, եպիսկոպոսի վրա յարձակվելով կամ նորան անարժանապէս պաշտպանելով չորս-հինգ տարվայ մէջ կարողացաւ այդչափ հարստանալ, որ կարողացել է Պերայի մէջ երեք քարուկիրեայ հոյակապ տներ չունել։ Մի մտաւոր, որ այդպիսի տներ չունող մարդը ոչինչ ուրիշ պարապմունք և մասնագիտութիւն չունէ, բացի ազգային ժողովի մէջ երեսփոխանի պաշտօն վարելը, իսկ մինչև երեսփոխան լինելը նա մի աղքատ վարժապետ էր, որ հազիւ կարողանում էր ամիսը 25 ռ. կիրի առաջնորդներին, իսկ մնացած 60 հոգիք ինչ են չինում այստեղ։

Այս ամենից հետևում է այն, որ տաճկահայերի չարերը մեծ վտանգի մէջ են։ Եթէ մի պրացէ եթէ Ներսէս պատրիարքը յանկարծ մնաւ, ինչպէս հեչտ է պատահել իւրաքանչիւր մահկանացուին, Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը կը մընայ կաչառակուռ, դրուչական, ստոր և ապիրատ երեսփոխանների և մամուլի յոյսով։ Ինչ բան երեսփոխանների և մամուլի յոյսով։ Ինչ կարող է դուրս գալ այդ ամենից դժուար չի գուշակել—Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը կը գուշակել—Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը կը գաղթի, կը հաւլի ու կը կորչի իր վտանգեր հետից, ինչպէս որ այդ անում են այժմ Տոզի երեսից, ինչպէս որ այդ անում են այժմ Սվազի մօտ 40 գիւղ հայ կաթոլիկ ազգաբնակչութիւնը որոնց գլխաւոր յոյսը դրած է, ինչպէս իրանք ասեցին, Արզրումի գաւառապետ պ. Մէքայէլ Մէկիսովի ոսկէվից խոստումների վրա։ Սրթեմ պ. Մէկիսովը չը գիտէ թէ ռուսաց քաղաքականութեան և չահերին ձեռնտու չէ Հայաստանը հայերից զրկելը թէ կաթոլիկական հեղաբարբարութիւնն է թեկուզուում նորան բանակցութիւններ վարել Սվազի բաղմաթիւ հայ կաթոլիկների հետ։ Այս մասին մտադիր եմ վաղը թղթակցել։ Այս մասին մտադիր եմ վաղը թղթակցել։

Ուրեմն ահա իրերի դրութիւնը այժմ, երբ Ներսէս պատրիարքն հարկաւոր էր եթէ ոչ Ներսէս պատրիարքն հարկաւոր կը լինի (նրանական (որի վրա խօսք եկ չէ կարող լինել) գնդեր բարոյական խրախոյս Կ. Պոլսի ինտելիգենցիայի կողմից, բայց այդ ինտելիգենցիան տաճկաց մրցվերներից և կայմակամներից գրեթէ մի բանով յետ է մնում...

Գրիգոր Նիկողոսեան